

แนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาในสังคมไทย*
GUIDELINES FOR SOLVING RELIGIOUS CONFLICTS IN THAI SOCIETY

พระครูเกษมวัชรดิตถ์ (เกษม ฐิติสมปนฺโน)

Phrakrukasemwatharadhit (Kasam Thitisampanno)

วัดพระรูป จังหวัดเพชรบุรี

Wat Phra Roop, Phetchaburi Province

E-mail: somchaimalison@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนนำเสนอสถานการณ์ความแตกแยกทางศาสนาของคนไทยในปัจจุบันความขัดแย้งทางศาสนาเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นง่ายและรุนแรง เนื่องจากผู้นับถือศาสนาแบบยึดมั่นถือมั่นจะเห็นว่าศาสนาหรือลัทธิที่ตนนับถือดีกว่าของผู้อื่นละไม่ยอมรับคนต่างศาสนาต่างลัทธิ ทั้งนี้เพราะคนเหล่านั้นมีพื้นฐานความเชื่อต่างกันและตีความศาสนาไปตามความเชื่อของตน และวางรูปแบบการดำรงชีวิตแตกต่างกันออกไปตามที่ตนเชื่อถือซึ่งความยึดมั่นถือมั่นนี้เองทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้นมา ส่วนใหญ่ความขัดแย้งทางศาสนามักจะมีความรุนแรงและพร้อมจะสละชีวิตเพื่อความยึดมั่นของตน ดังที่ปรากฏเป็นสงครามทางศาสนา เป็นต้น

คำสำคัญ: การแก้ปัญหาความขัดแย้ง; ศาสนา; สังคมไทย

* Received February 6, 2023; Revised April 22, 2023; Accepted April 23, 2023

Abstract

This research aims to study the situation of religious dissent in Thailand religious conflict is a conflict that was easy and severe. Due to the religion and holding on to that religion or cult of the respected then another does not accept people of other religions are cult. For those people who have different basic beliefs and religious interpretations according to their beliefs. Put differently according to their life and reliability. They hold on to this conflict with each other. Most religious conflicts are often violent and ready to die for their faith as appears to be a religious war.

Keywords: Conflict Resolution; Religion; Thai Society

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการไม่สิ้นสุด ต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิตมากมายทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยาและที่อยู่อาศัย และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้กระทำการต่าง ๆ ออกมาจนกลายเป็นความเชื่อลัทธิต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยโบราณที่ยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตกัน กระทั่งได้กลายมาเป็นศาสนา สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจที่มนุษย์ต่าง ๆ ในโลกนับถือ

เวลาพูดถึงศาสนา เราต้องแยกแยะระหว่างศาสนธรรมกับลัทธิ ศาสนาธรรมเป็นแก่นหรือเนื้อหาสาระสำคัญสุดของศาสนานั้น ๆ อันจะสามารถทำผู้ที่เชื่อถือ และเลื่อมใสแล้วปฏิบัติตามให้บรรลุผลบั้นปลาย อันอาจทำลายความทุกข์หรือความเห็นแก่ตัวได้ หหมดสิ้นจนหลุดพ้นจากพันธนาการต่าง ๆ ให้ได้เข้าสู่ความดีงามที่สร้างสมขึ้นมาเป็นเวลานาน โดยอ้างว่าสืบเนื่องแต่องค์ศาสนาใด ๆ ในศาสนานั้น

ศาสนาโดยเนื้อแท้เป็นสิ่งสูงสุดภายในของมนุษย์แต่ละคน เป็นตัวคุณค่าอันลึกซึ้งที่สุดที่จะพัฒนามนุษย์ให้พ้นจากสัญชาตญาณ แห่งความเป็นสัตว์เดรัจฉาน เพื่อขยับขึ้นสู่ความเป็นผู้มีใจสูงเพื่อไม่เอาเปรียบตนเองและไม่เอาเปรียบคนอื่น ตลอดจนสรรพสัตว์และสรรพสิ่งในสากลจักรวาล และเพื่อแสวงหาศักยภาพของตนให้ได้ให้เป็นพลังในการสร้างสรรค์ในอันที่จะรับใช้เกื้อกูลผู้อื่นสัตว์อื่น โดยรู้จักสยบยอมอย่างอ่อนน้อมถ่อมตนอยู่ในระบบความเป็นธรรมดาหรือธรรมชาติ โดยเห็นว่าบรรพธรรม หรือพระเจ้า หรืออัลเลาะห์ก็สุดแท้แต่จะกล่าวขานกันเป็นภาษาในศาสนานั้น ๆ ศาสนาแต่ละศาสนานั้นล้วนแต่สั่งสอนให้ทุกคนเป็นคนดี มีศีลธรรมการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างปกติสุข และเนื่องจากมีผู้คน

ที่นับถือศาสนาต่าง ๆ กัน และอาศัยปะปนกันอยู่ตามมุมต่าง ๆ บนโลก จึงมักมีความเหมือน และความต่างกันในที่เดียวกัน จากความจริงดังกล่าวจึงมาก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ในบางความคิด บางความเชื่อ กระทั่งกลายเป็นข้อโต้แย้งของสังคม และกลายเป็นปัญหาที่มีความบอบบางต่อจิตใจมาก จนบางครั้งนำไปสู่สงครามและก่อให้เกิดความสูญเสียมากมายทั้งที่เกิดจากความยึดมั่นถือมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ เชื่อว่าศาสนาของตนเหนือกว่าศาสนาอื่น จนไม่ยอมรับความคิดและความแตกต่างของศาสนาใด ๆ แม้จะอยู่ในประเทศเดียวกันก็ตาม (พระไพศาล วิสาโล, 2546)

ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นปัญหาที่ซับซ้อน มีสาเหตุทั้งจากความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเดิมเคยเป็นดินแดนชาวฮินดูและชาวพุทธ และต่อมาศาสนาอิสลามเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ชาวมาเลย์มุสลิมย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้น และเปลี่ยนการปกครองดินแดนแห่งนี้ไปใช้ระบอบการปกครองแบบสุลต่านแห่งปัตตานี (ชื่อพื้นเมือง “ปัตตานิง” หรือ “ปัตตานี”) แต่ต่อมา สยามมีความเข้มแข็งขึ้น และได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือพื้นที่แถบนี้เป็นเวลานานกว่า 700 ปี ในช่วงสมัยการล่าอาณานิคมของชาวยุโรป สยามต้องเสียดินแดนบางส่วนในภาคใต้ให้กับสหราชอาณาจักร ในปี พ.ศ. 2452 พื้นที่แห่งนี้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งถูกผนวกรวมเข้ากับพื้นที่ในความดูแลของสหราชอาณาจักรซึ่งต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย อีกส่วนหนึ่งยังคงอยู่กับราขอาณาจักรสยาม หรือประเทศไทยในปัจจุบัน

ความขัดแย้งระหว่างศาสนา

ความขัดแย้ง ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง “การไม่ลงรอยกัน การไม่ถูกกัน ความคิดไม่ตรงกัน ความพยายามอยากเป็นเจ้าของ และความเป็นคนต่างมุมมองกัน” ความขัดแย้งในสังคมเป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา แต่ก็หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะตราบดีที่มนุษย์มีชีวิตร่วมกันในสังคม ก็ย่อมมีความขัดแย้งเป็นธรรมดา ความขัดแย้งมีทั้งประโยชน์และโทษ

ความขัดแย้งทางศาสนา มาจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความเชื่อศรัทธาในคำสอนของศาสนาแตกต่างกัน ความมีทิฐิมานะ ถือตัวว่าความคิดของตัวเองดีกว่าคนอื่น ความมีวิสัยทัศน์ที่คับแคบ ขาดการประสานงานที่ดี ขาดการควบคุมภายในอย่างมีระบบ สังคมโลกขยายตัวเร็วเกินไป และการมีค่านิยมในสิ่งต่างๆ ผิดแผกกัน ความคิดแตกต่างกัน (พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร (พรธรรณา), 2549)

ลักษณะของความขัดแย้งระหว่างศาสนา มีดังนี้

1. การโต้ตอบทางวาจา

การโต้ตอบทางวาจา คือ การโต้เถียง หรือการใช้วาจาการอ้างอิงศาสนาของตนเองดีกว่าศาสนาอื่นใดสั่งสอนได้ดีกว่ากัน หรือเกิดจากการขาดความไม่เข้าใจกัน การเข้าใจผิด เพราะคู่สนทนอาจมีระดับความรู้ที่ต่างกัน หรือต่างวิชาชีพกัน หรือสมาธิในการรับฟัง ไม่ได้ตั้งใจที่จะรับฟัง

2. การโต้ตอบทางการหรือทางสัญลักษณ์

การโต้ตอบทางการหรือทางสัญลักษณ์ คือ การใช้การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาของตนมาवादอ้างหรือการข่มถึงการปฏิบัติที่ตนได้นับถือปฏิบัติ หรือการโต้ตอบกันถึงสัญลักษณ์ของแต่ละศาสนาว่าของใครดีกว่ากัน สื่อความหมายออกมาได้ลึกซึ้งกว่ากัน ซึ่งที่ให้เห็นกันประจำถึงการโต้ตอบทางกายและสัญลักษณ์ก็คือการประกอบพิธีกรรมของศาสนาอิสลาม (ละหมาด) ที่จะมีการทำละหมาด 5 ครั้ง ต่อวัน ซึ่งในแต่ละครั้งก็จะเชิญชวนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ประกอบพิธีละหมาดออกทางลำโพงเพื่อเป็นการเชิญชวน ซึ่งจะทำในลักษณะนี้จนทำให้ในกรณีที่มีวัดของศาสนาพุทธตั้งอยู่ใกล้ ๆ เกิดความรู้สึกเหมือนถูกบีบและถูกรอบคลุมอาณาเขตไปโดยทางอ้อม จนทำให้บางบริเวณของวัดมีการตั้งลำโพงขึ้นเหนือวัด เพื่อแข่งกับเสียงพิธีกรรมของศาสนาอิสลามด้วย ซึ่งการโต้ตอบนี้บ่อยครั้งที่ทำให้เกิดการทะเลาะบาดหมางกันในชุมชนตลอดจนเสี่ยงไปถึงการเอาคืนในลักษณะต่าง ๆ ตามมา เช่นการติดสัญลักษณ์ทางศาสนาของตนเองบริเวณสถานที่ศาสนาอื่น การเชิญชวนให้มานับถือศาสนา คือ ประกาศคำสอนอย่างกรณีของศาสนาคริสต์ที่พิมพ์ลงในป้ายโฆษณาและติดตามสถานที่ต่าง ๆ

3. การใช้กำลังโต้ตอบกัน

การใช้กำลังโต้ตอบกัน คือ การให้กำลังโต้ตอบกันทางศาสนาเป็นผลมาจากการกระทบกระทั่งกันทางวาจา ทางกาย และทางสัญลักษณ์และไม่อาจหาทางออกที่เป็นสันติวิธีได้ จนนำไปสู่การใช้กำลังเพื่อให้ได้มาซึ่งการเอาชนะในศาสนาของตนซึ่งการใช้กำลังโต้ตอบกันนั้นมีทั้งระดับน้อยอย่างการโต้เถียงกันเองในหมู่บ้านและลงไม้ลงมือเพื่อให้ได้มาซึ่งอาณาเขตศาสนาของตน จนลุกลามไปถึงการใช้กำลังในระดับรุนแรง เช่นการทำสงครามแย่งชิงดินแดนอย่างในประวัติศาสตร์ที่ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตหลายต่อหลายครั้ง (ที.ปา. (บาลี) 11/111/102.)

สาเหตุความขัดแย้งระหว่างศาสนา

สาเหตุความขัดแย้งระหว่างศาสนา เกิดสาเหตุหลายประการ เช่น เกิดจากความเชื่อความศรัทธาในคำสอนของศาสนาแตกต่างกัน ความมีทิฐิมานะ ถือว่าความคิดของตนเองดีกว่าคนอื่น ความมีวิสัยทัศน์ที่คับแคบ ขาดการประสานงานที่ดี ขาดการควบคุมภายในศาสนาอย่างมีระบบสังคมภายนอกขยายตัวรวดเร็วเกินไปและค่านิยมที่นับถือศาสนาต่างกันจึงเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนาขึ้น

1. การอ้างศาสนสถานที่ขัดแย้งกัน

ศาสนาสถานทุกแห่งถือเป็นศูนย์รวมจิตใจของบรรดาศาสนิกชนและจะต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัย การใช้ความรุนแรงในศาสนสถานจึงเป็นสิ่งซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถยอมรับได้ ซึ่งการขัดแย้งกันเกี่ยวกับศาสนสถานนั้นถูกกระทำด้วยความรุนแรง เพื่อสร้างความโกรธ และมุ่งหวังให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างมนุษย์ซึ่งนับถือศาสนาที่ต่างศาสนากันออกไปแล้วมุ่งไปสู่ศาสนสถานซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ เช่น คนที่นับถือศาสนาพุทธจะเข้าไปในมัสยิดของอิสลามไม่ได้เพราะถือว่าไม่ใช่คนที่นับถือศาสนาอิสลาม

2. ประวัติศาสตร์ที่ขัดแย้งกัน

ศาสนาแต่ละศาสนาล้วนมีประวัติศาสตร์กล่าวขานมาทั้งสิ้นอันเป็นความภาคภูมิใจของคนในศาสนาที่ได้ทราบถึงการกำเนิดของศาสนาตนหรือได้ทราบถึงเรื่องราวของศาสนาดตน ฉะนั้นหากประวัติศาสตร์ศาสนาของศาสนาตนถูกศาสนาอื่นกล่าวอ้างก็ย่อมเป็นที่มาของความขัดแย้งได้อย่างที่พบกันในประวัติศาสตร์ของศาสนาต่าง ๆ เช่นในศาสนาอิสลามที่กล่าวอ้างถึงพระเยซูในศาสนาคริสต์และศาสนายิวว่า ศาสนาอิสลามมีต้นกำเนิดเดิมมาจากศาสนายิวและศาสนาคริสต์ เพราะพระอัลเลาะห์เจ้าได้ส่งผู้ประกาศข่าว หรือนบีมูซา หมายถึงโมเสส และนบิอีสา หมายถึงพระเยซู มาก่อนแล้ว จึงได้ส่งนบิคนสุดท้ายคือ นบิมะหมัด หลังจากท่านนบิมะหมัดแล้วไม่มีนบิอีกเลย เพราะถือว่าพระบัญญัติที่ส่งมาทางนบิมะหมัดถูกต้องและแน่นอนกว่า นอกจากนี้คัมภีร์ตอนต้นก็มีใจความว่า พระอัลเลาะห์เจ้าทรงสร้างโลกนี้ขึ้น แล้วทรงสร้างมนุษย์สำหรับปกครองโลกขึ้น โดยทำรูปกายคล้ายพระองค์ ประทานนามว่า อาดัม ภายหลังจากอาดัมสร้างเป็นหญิงขึ้นอีกคนหนึ่งให้นามว่า ฮีวา แล้วให้เป็นผู้เฝ้าสวนสวรรค์ อยู่มาวันหนึ่ง ฮีวา ได้เก็บผลไม้ทิพย์ที่พระเจ้าทรงหวงห้ามนั้นมาบริโภค แล้วให้อาดัมผู้สาม บริโภคด้วย พระเจ้าทรงทราบทรงพิโรธมาก จึงทรงขับไล่อาดัมและฮีวาบุรพชนของมนุษย์ออกจากอุทยาน แล้วทรงสาปให้ได้รับบาปและความทุกข์ทรมานต่างๆ

หรือแม้แต่ศาสนาพุทธเองก็โดนกล่าวอ้างในศาสนาอิสลามเหมือนกัน เช่น ชาวมุสลิมมองว่าชาวพุทธคือคนนอกศาสนา (kafir), ไม่บริสุทธิ์ (najis), พุทฺเทวนิยม/ไม่มีศรัทธา (musyrik) กระนั้นก็ตาม ทั้งสองศาสนาก็ดำรงความสัมพันธ์ทางสังคมต่อกันมาตั้งแต่กำเนิดของศาสนาอิสลามในคริสต์ศตวรรษที่ 7 ศาสนา คือ “ศาสนาใหญ่ที่มีอายุน้อยที่สุด” เมื่อเปรียบเทียบกับศาสนาคริสต์ พุทธ ฮินดูและยิว ดังนั้น อิสลามจึงได้ดึงดูดเอาพิธีดีๆ มาจากศาสนาอื่นๆ อย่างเช่นการทำละหมาดซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากการนั่งสมาธิของพุทธเจ้า เนื่องจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างอิสลามกับพุทธศาสนานั้นกินเวลานานพอๆ กับศาสนาอิสลามเอง ดังนั้นทั้งสองศาสนาจึงได้ดูดซับเอาพิธีกรรมดีๆ จากกันและกัน (พระไพศาล วิสาโล, 2546)

ลักษณะสันติภาพระหว่างศาสนา

ความแตกต่างระหว่างศาสนาหากมองอีกมุมก็ไม่ใช่ปัญหาเสียทีเดียวที่จะทำให้ผู้คนมาร่วมกันได้ ดังนั้นจากความเห็นนี้จึงทำให้เกิดการการร่วมมือกันของระหว่างศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นให้โลกรู้ว่าศาสนาไม่ใช่ตัวแบ่งกันมนุษย์ออกเป็นฝ่ายอย่างที่หลายคนเชื่อ อย่างเช่น โครงการที่นำเยาวชนพุทธ-คริสต์-อิสลาม เข้าค่ายยุวทูตศาสนิกสัมพันธ์

การเข้าค่ายยุวทูตศาสนิกสัมพันธ์เกิดขึ้นโดยผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์วิจัยค้นคว้าศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาลัยแสงธรรม ในฐานะเลขาธิการโครงการยุวทูตศาสนิกสัมพันธ์ จัดโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) ซึ่งจากการที่ศูนย์คุณธรรมจัดค่ายยุวทูตศาสนิกสัมพันธ์ รุ่นที่ 2 ที่จังหวัดเชียงใหม่ มีเด็กและเยาวชนสนใจเข้าร่วม 56 คน เมื่อเร็ว ๆ นี้ ผลปรากฏว่าเด็กจากทุกภาค ทุกศาสนาทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม ได้เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เรียนรู้ความแตกต่างแต่ละศาสนา นำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม โดยเฉพาะปัญหาความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งระยะแรกเห็นได้ชัดเจนว่าเด็กๆ อยู่ด้วยกันไม่ได้ ต่างจับกลุ่มอยู่กับศาสนาของตัวเอง ทางศูนย์คุณธรรมจึงต้องหากระบวนการคิด กิจกรรมใหม่ๆ เพื่อละลายพฤติกรรมให้เขาอยู่ร่วมกันได้ มีหลักสูตรผู้นำสอนเรื่องความแข็งแกร่ง สอนให้เขารู้ว่าเราอยู่บนโลกใบเดียวกัน อยู่บนผืนแผ่นดินเดียวกัน ถึงแม้เราจะหลายศาสนา หลากวัฒนธรรม หลากความเชื่อแต่เราก็อยู่ด้วยกันได้

โดยจุดเด่นของโครงการนี้ คือ เมื่อจบไปแล้วเด็กยังนำความรู้ที่ได้ไปขยายต่อจนกลายเป็นเครือข่ายที่กว้างขึ้น จากเมื่อก่อนไม่รู้พระอัลเลาะห์ คือ อะไร พระเยซู คือใคร คำสอนของแต่ละศาสนาเป็นอย่างไรบ้างแต่โครงการนี้ทำให้เขาสามารถตอบได้หมด เช่น ศาสนา

คริสต์ จะต้องรักพระเจ้าเหมือนรักตัวเอง ถ้ามุสลิมก็สามารถตอบได้ อย่างน้อยต่อไป เขาไปเจอเพื่อนต่างศาสนาเขาก็สามารถเป็นเพื่อนกันได้ เข้าใจกันมากขึ้น

ความแตกต่างระหว่างศาสนาอาจไม่ใช่ปัญหาอีกต่อไปหากเรามองข้ามเรื่องอคติ บางอย่างไปอย่างเช่นที่หลายองค์กรกำลังพยายามทำอยู่ (พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภ โณ), 2541)

แนวทางการสร้างและพัฒนาสันติระหว่างศาสนา

1. องค์กรความร่วมมือระหว่างศาสนาและกิจกรรมร่วมกันเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

สำหรับประเทศไทยการสอนศาสนาในทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงอุดมศึกษาเป็นนโยบายหลักของทุกชาติที่มีศาสนาประจำชาติและศาสนาที่กำหนดให้สอนก็คือศาสนาประจำชาติของแต่ละชาติ รัฐบาลใดที่แยกการเมืองออกจากศาสนาอย่างเด็ดขาดจะไม่สนใจใยดี ปล่อยให้การสอนศาสนาเป็นธุระขององค์กรศาสนาที่จะจัดการสอนนอกหลักสูตรตามอริยาศัย แต่ถ้ารัฐบาลใดมีนโยบายที่จะทำลายศาสนาก็จะจัดให้มีการสอนศาสนาเพื่อประนามให้ร้ายจนนักเรียนนักศึกษา รู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนา และมองเห็นว่าทุกศาสนาทุกรูปแบบเป็นเรื่องของความมั่งงาย ล้าสมัยและถ่วงความเจริญ ชาติที่มีศาสนาประจำชาติจะมุ่งสอนและอบรมพลเมืองให้เลื่อมใสในศาสนาประจำชาติ ชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอื่นนอกเหนือไปจากศาสนาประจำชาติ ก็จำเป็นต้องเรียนศาสนาประจำชาติหลักสูตรเพื่อสอบให้ผ่านหลักสูตรไปได้เหมือนคนอื่น ส่วนศาสนาของตนก็หาโอกาสเรียนนอกหลักสูตรแต่องค์กรศาสนาของชนกลุ่มน้อยนั้น ๆ จะจัดให้ ต่อมาหลักสูตรศาสนาในระดับอุดมศึกษาก็มีแนวโน้มที่จะให้ความเป็นธรรมมากขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการสอนศาสนาเดี่ยวมาเป็นหลายศาสนา (พระราชปรียัติ (สฤชดี สิริธโร), 2552)

2. แนวทางปฏิบัติร่วมกันระหว่างศาสนาต่าง ๆ

1. แต่ละฝ่ายจะต้องเริ่มอบรมสมาชิกในศาสนาของตนให้ตระหนักในปรัชญาแห่งการประนีประนอมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่จะเป็นพื้นฐานแห่งความร่วมมือระหว่างศาสนาได้อย่างจริงจังต่อกัน

2. ควรมีสถาบันค้นคว้าวิจัยหาทั้งคำสอนและแนวปฏิบัติเพื่อความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประมุขระดับชาติของทุกศาสนาควรสัมมนากันสักปีละครั้งโดยมีการประชาสัมพันธ์พอสมควรเพื่อเป็นตัวอย่างและกำลังใจแก่ศาสนิกชนทั้งหลาย

4. มีสัมมนาบ่อย ๆ ร่วมกันระหว่างบุคคลชั้นหัวหน้าและผู้บริหารผิชอบหน่วยงานของศาสนาต่างๆเพื่อปฏิบัติร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ

5. เลิกการโจมตีกัน เสียดสีกัน และแบ่งสมาชิกกันอย่างเด็ดขาด ทุกฝ่ายจะสนับสนุนให้ทุกคนมีศาสนาและชื่นชมในการนับถือศาสนาของทุกคน ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะสมัครใจนับถือศาสนาใด โดยส่งเสริมให้แต่ละคนเลือกการปฏิบัติศาสนกิจตามความสมัครใจของตนอย่างสมบูรณ์ และอาจจะตัดสินใจเปลี่ยนได้อย่างสะดวกใจเมื่อตนเองรู้สึกตระหนักแน่ว่าควรเปลี่ยน

6. ส่งเสริมสนับสนุนการพบปะและกิจกรรมร่วมของเยาวชนระหว่างศาสนา เช่น ชมรมศาสนศึกษา ชมรมศาสนสัมพันธ์ ธรรมสถาน ฯลฯ การแข่งขันกีฬาระหว่างศาสนาไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง แต่ควรให้เยาวชนของศาสนาต่างๆ มารวมกลุ่มกันแล้วแบ่งสีให้แต่ละสีมีสมาชิกของศาสนาต่างๆ คลุกเคล้ากัน แล้วจึงเล่นกีฬาระหว่างสี หรือเล่นเกมที่ส่งเสริมการรู้จักกันและความเข้าใจกัน

องค์กรความร่วมมือระหว่างศาสนา

องค์กรความร่วมมือระหว่างศาสนาเพื่อให้เกิดสันติสุขบนโลกนั้นมีหลายองค์กร อย่างไรก็ตามนั้นเป็นการจัดกิจกรรมทางด้านศาสนาโดยองค์ทางศาสนาคือ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยที่ได้จัดให้มีการจัดงานสัมมนาธรรมระหว่างอิสลามกับพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2552 ณ ศูนย์วัฒนธรรม สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ประจำกรุงเทพฯ โดยมีพระสุธีวรญาณ รศ. ดร. รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ พระครูโฆสิตพุทธศาสตร์ ผู้อำนวยการกองวิเทศสัมพันธ์ และแม่ชีรำไพ จากมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และคุณญะลาล ทัมเลาะห์ ที่ปรึกษาฝ่ายวัฒนธรรม สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่าน ประจำกรุงเทพฯ เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือในการจัดงานสัมมนาดังกล่าว โดยเข้าในการจัดสัมมนาครั้งนี้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างศาสนาซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในหมู่มนุษยชาติ ดังที่เราในฐานะมุสลิมได้เป็นผู้ปฏิบัติตามท่านศาสดาแห่งอิสลามได้สอน ให้เราปฏิบัติในสิ่งที่ดีต่อผู้อื่น และนำสิ่งดีๆเหล่านั้นมอบแด่ผู้อื่นด้วยความจริงใจ

นอกจากนี้องค์กรความร่วมมือระหว่างศาสนาอื่นก็ได้ได้แก่ องค์กรศาสนสัมพันธ์ คือการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ โดยยึดเจตนารมณ์ความรัก ความเป็นพี่น้องกันเป็นหลักเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันรับรู้คุณค่าที่มีใน

ศาสนาของกันและกันร่วมมือกันสร้างสรรค์ภราดรภาพและสันติภาพในสังคม เหตุที่ต้องมีศาสนาสัมพันธ์เพราะ

1. ทหารการเมืองประเทศต่าง ๆ มีการติดต่อสัมพันธ์กันโดยจำเป็นไม่มีประเทศใดอยู่โดดเดี่ยวได้การติดต่อกันมีระดับต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจการค้าขาย สาธารณสุข การศึกษา การทหาร รวมทั้งศาสนา

2. มานุษยวิทยา มนุษย์เรามีหลายสิ่งแตกต่างกัน แต่ก็มีหลายสิ่งเหมือนกัน เราไม่สามารถบอกได้ว่าใครดีกว่าของใคร เพราะดีแล้วโดยทั่วไปเป็นอัตวิสัย ขึ้นอยู่กับสภาพและความต้องการในแต่ละสถานที่และกาลเวลา เช่น เราไม่อาจตัดสินชี้ขาดลงไปว่าเครื่องบินดีกว่าเกวียน เพราะดีกันคนละอย่าง เครื่องบินอาจจะดีกว่าในที่เจริญแล้ว แต่เกวียนอาจดีกว่าในชนบทที่ยังไม่เจริญ ไม่มีถนนหนทางสิ่งที่ควรคำนึงในความแตกต่างและความเหมือนก็คือ จะอย่างไรก็ตาม มนุษย์มีสิ่งที่ตรงกัน คือมุ่งแสวงหาสิ่งที่ดีสำหรับตนเอง เพียงเครื่องมือที่ใช้อาจแตกต่างกันตามสภาพเท่านั้น ศาสนาก็เช่นกัน จะว่าใครดีกว่าใครไม่ได้ เพราะต่างก็เป็นเครื่องมือมนุษย์ที่ใช้เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันคือความดีสูงสุด

3. ทางด้านสังคม ทุกศาสนาต้องช่วยเสริมสร้างสังคมให้ดีขึ้น เพราะศาสนาคือวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งของสังคม แต่มิได้หมายความว่าศาสนาเป็นเพียงปรากฏการณ์อย่างหนึ่งทางสังคม ซึ่งจะต้องขึ้นกับสังคมและอยู่ใต้อาณัติของสังคม แต่ได้หมายความว่าศาสนาต้องพูดจาภาษามนุษย์

4. ทางด้านศาสนา ธรรมชาติของคนเรามักจะมีปมแข็ง คือถือว่าตนเองดีกว่าคนอื่น นอกจากนี้ยังมีข้อคิดอีกว่าเราจะรู้ว่าศาสนาของเราดีกว่าของคนอื่นนั้น เราจำเป็นต้องรู้ทั้งศาสนาของเราและศาสนาของคนอื่นอย่างดี จึงสามารถจะเปรียบเทียบกันได้ แต่ถ้าคนหนึ่งรู้ศาสนาของตนอย่างดีแล้ว จะเลิกนึกถึงปมแข็งของตนทันที แต่จะเกิดความคิดใหม่ ว่า ความดี ความจริง ไม่สามารถผูกขาดได้ แต่เป็นสมบัติส่วนรวม นอกจากนี้การรู้จักศาสนาอื่นอย่างดีนั้น ยังทำให้รู้จักศาสนาของตนดีขึ้นด้วย

5. ทางเทววิทยา ศาสนาเจริญพัฒนา โดยอาศัยความสัมพันธ์เหมือนมนุษย์แต่ละคนเจริญและพัฒนาโดยอาศัยความสัมพันธ์เพื่อมนุษย์ด้วยกัน ศาสนาอยู่เฉย ๆ ไม่ได้ ต้องเปี่ยมด้วยพลัง ต้องพัฒนาก้าวหน้าอยู่เสมอสู่วิภาวะโดยพบปะสัมพันธ์กับศาสนาอื่น ๆ ที่แม้จะมีอะไรที่แตกต่างกัน แต่ก็มิอะไรที่จะแบ่งปันเพื่อความเจริญก้าวหน้าของกันและกัน ไม่มีศาสนาใดครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่ต้องพัฒนาอีกแล้ว “ไม่มีใครเกิดเป็นคริสตัง แต่ต้องสร้าง (ความเป็นคริสตัง) ขึ้นมา” (พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2541)

แนวทางการจัดการความขัดแย้งทางศาสนา

ศาสนาแต่ละมามีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน แต่มีความกลมเกลียวกัน ทำให้เกิดมิติใหม่ที่สวยงามและหลากหลายโดยอาศัยเอกลักษณ์ของแต่ละศาสนา เปรียบเสมือนเพชรงามหลายชนิดมาประดับเรือนแหวนหรือสร้อยเส้นเดียวกันที่ช่วยเพิ่มคุณค่าและความงามยิ่งขึ้น กระบวนการศาสนสัมพันธ์ที่ยืดเจตนารมณ์เป็นหลักประจำใจ คือ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2550)

1. พึงมีความเคารพต่อกัน เพราะแต่ละศาสนามีทั้งสิ่งที่จริง สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาจากพระและนำไปสู่พระได้เช่นเดียวกัน
2. พึงมีความสุภาพถ่อมตน ซึ่งเป็นหลักอย่างหนึ่งของความดี ยิ่งดีก็ยิ่งต้องสุภาพ ไม่ยกตนข่มท่าน
3. พึงมีความฉลาดรอบคอบ เพราะเรื่องศาสนาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน มีจุดที่ไวต่อความรู้สึกมากจึงควรรู้จักกาลเทศะรู้จักว่าควรหรือไม่ควร
4. พึงมีความซื่ออกซื่อใจ อย่าด่วนตัดสินใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา
5. พึงดำเนินชีวิตที่ซื่อซื่อด้วยศาสนาทำให้เกิดศาสนสัมพันธ์ขั้นลึกซึ้ง คือขั้นชีวิตซึ่งเป็นหัวใจของศาสนสัมพันธ์ การเข้าถึงศาสนานั้นนั้นยากยิ่ง และแทบจะเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้การตัดสินศาสนาอื่นนั้นต้องเข้าถึงศาสนานั้นจริง ๆ ไม่ใช่เพียงเรียนรู้ทางด้านสติปัญญาเท่านั้น แต่หมายถึงต้องมีประสบการณ์ด้วยตนเองจึงเรียกว่าเข้าถึงศาสนานั้นจริงๆ ศาสนาไม่ใช่เป็นเรื่องของตำรา เป็นเรื่องของประสบการณ์ เราแต่ละคนจึงมีความจำกัดเอามาก ๆ ทางที่ดีคืออย่าตัดสินใครเลยว่าใครดีกว่ากัน

สรุป

ปัจจุบันรากำลังเผชิญกับความขัดแย้งในระดับที่รุนแรง โดยเฉพาะความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง ที่เป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจและการใช้อำนาจ นอกจากนี้ยังเป็นความขัดแย้งจากผลประโยชน์ ที่มีการแย่งชิงผลประโยชน์กัน ประกอบกับความขัดแย้งนี้ยังเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการเผชิญหน้ากัน ทำให้หลายๆ ฝ่ายต่างมีความเป็นห่วงกันว่าจะเป็นการทำให้สังคมไทยแตกแยกอย่างหนัก และจะนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด การยุติความขัดแย้งด้วยสันติวิธีจึงเป็นแนวทางที่กล่าวถึงกันเยอะ

สภาพแวดล้อมของปัญหาอีกด้านหนึ่งก็คือพัฒนาการของความเป็นชายขอบของรัฐของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเป็น “พื้นที่ชายขอบ” ทำให้อำนาจรัฐอ่อน ไม่

มีประสิทธิภาพและคอร์ปชั่น ประกอบกับเงื่อนไขของสภาพเศรษฐกิจนอกระบบ ธุรกิจชายแดน การเกิดความรุนแรงแบบอาชญากรรมที่มีการจัดตั้งรวมกลุ่ม อีกด้านหนึ่ง มีการขยายตัวของอุดมการณ์ใหม่แบบศาสนาอิสลาม อันเป็น “โลกาภิวัตน์” จากเบื้องล่าง (globalization from below) สวนทางกับโครงสร้างการพัฒนาแบบรัฐซึ่งเป็นโลกาภิวัตน์จากข้างบน (globalization from above)

ความขัดแย้งทางศาสนาคือการไม่ลงรอยกัน การไม่ถูกกัน ความคิดไม่ตรงกัน ความพยายามอยากเป็นเจ้าของและความเป็นคนต่างมุมมอง ประเทศต่างๆ ในโลกจะมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันไป ซึ่งในบางครั้งอาจเกิดจากการกระทบกระทั่งกันขึ้นซึ่งนำไปสู่การสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมากซึ่งเกิดมาจากความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ โดยผู้ที่นับถือศาสนาอื่นคิดว่าพวกตนไม่ได้รับความเป็นธรรมจึงเกิดความขัดแย้งขึ้น โดยเหตุการณ์ความขัดแย้งทางศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในประเทศเลบานอน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอินเดียวกับปากีสถาน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวพุทธกับฮินดูในศรีลังกา ปัญหาความขัดแย้งในประเทศอิรักระหว่างนิกายสุนนีกับชีอะห์ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างๆ ในประเทศอินเดีย เป็นต้น

ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นปัญหาที่ซับซ้อน มีสาเหตุทั้งจากความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเดิมเคยเป็นดินแดนชาวฮินดูและชาวพุทธ และต่อมาศาสนาอิสลามเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ชาวมาเลย์มุสลิมย้ายเข้ามาอยู่มากขึ้น และเปลี่ยนการปกครองดินแดนแห่งนี้ไปใช้ระบอบการปกครองแบบสุลต่านแห่งปัตตานี (ชื่อพื้นเมือง "ปตานิง" หรือ "ปาตานี") แต่ต่อมา สยาม มีความเข้มแข็งขึ้น และได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือพื้นที่แถบนี้เป็นเวลานานกว่า 700 ปี ในช่วงสมัยการล่าอาณานิคมของชาวยุโรป สยามต้องเสียดินแดนบางส่วนในภาคใต้ให้กับสหราชอาณาจักร ในปี พ.ศ. 2542 พื้นที่แห่งนี้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งถูกผนวกรวมเข้ากับพื้นที่ในความดูแลของสหราชอาณาจักรซึ่งต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย อีกส่วนหนึ่งยังคงอยู่กับราชอาณาจักรสยาม หรือประเทศไทยในปัจจุบัน (เสฐียรพันธุ์รังสี, 2549)

ในประเทศไทยก็มีความพยายามจะดึงเอาความแตกต่างทางศาสนา ความเชื่อถือของแต่ละฝ่าย มาสร้างความแตกแยกระหว่างชนในชาติที่อยู่เสมอ แต่โชคคือที่คนไทยยังไม่ยอมให้เรื่องความแตกต่างทางศาสนาบานปลายจนกลายเป็นประเด็นสำคัญทางการเมือง ความอดทนอดกลั้น การยอมรับความแตกต่างทางเชื้อชาติและศาสนาเป็นคุณสมบัติสำคัญ

ของชนไทย ไม่ว่าจะมิถุนีหลังอย่างใดมาก่อน ไม่ว่าจะมีความเชื่อถือมีอุดมการณ์อะไรมาก่อน เมื่อต่างได้เข้ามาอยู่ร่วมกันในสังคมไทยเพียง 2 ชั่วโมงทุกคนก็กลายเป็นคนไทยไปหมด สังคมไทยจึงเป็นสังคมผสมผสานของหลากหลายเชื้อชาติที่อยู่ร่วมกันได้

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2559). ความรุนแรงกับมายาการแห่งเอกลักษณ์ ใน สันติศึกษากับ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). พุทธศาสนาไทยในอนาคคนแนวโน้มและทางออกวิกฤติ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์.
- พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร (พรธรรณา). (2549). ประเด็นโต้แย้งว่าด้วยพระพุทธานุภาพเพื่อ สังคม. วารสาร บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 2(4), 52-88.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2541). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชปรีดี (สฤษดิ์ สิริโร). (2552). กระบวนการแก้ปัญหาในพระพุทธานุภาพตามหลัก อธิกรณสมณะ. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). (2541). พุทธศาสนาปริทรรศน์ รวมผลงานทาง วิชาการเกี่ยวกับพระพุทธานุภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา (พิมพ์ครั้งที่ 3). ขอนแก่น: ศิริภัณฑ์ออฟเซ็ท.
- เสฐียร พันธรังสี. (2549). ศาสนาเปรียบเทียบ (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.